

א דין השכמת הבקר. וכו' ט' סעיפים:

א. יתגבר^(א) פארי לעמד בבקר (א) לעבודת בוראו^[א*] שיהא הוא מעורר^(ב) (ב) השחר. הגה ועל כל פנים לא יאחר זמן התפלה (ג) שהצבור מתפללין (טור). הגה^(ג) שיהי' ה' לנגדי תמיד^[א*] הוא כלל גדול בתורה ובמעלות (ד) הצדיקים אשר הולכים לפני האלהים, כי אין לשיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו כישבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול, ולא דבורו והרחבת פיו כרצונו והוא עם אנשי ביתו וקרוביו כדבורו במושב המלך. כל שכן כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקדוש ברוך הוא אשר מלא כל הארץ כבודו עומד עליו ורואה במעשיו, כמו שנאמר, אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה', מיד יגיע אליו היראה

באר היטב

א. פארי. עין בהלכות קטנות חלק ב סימן ג ובספר בני חיא: ב. השחר. בשל"ה כתב סוד, לחבר יום וליילה בתורה או בתפלה הן בבקר הן בערב. ומיד כשנעור משנתו יטל ידיו וכו' ויצל מהוצאת שכבת זרע, ומכל שכן אם אינו רוצה לישן אף שנשארו משקב, של"ה. כתב בספר תולעת יעקב, איתא בזהר, ההולך שחורית ארבע אמות ולא נטל ידיו חייב כו', עד כאן. וקמח הבי"ח על רבנו בית יוסף שלא כתבו. ונראה, משום דרבא ורבא אינן יכולין להזהר בכך ומוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזיזין, משום הכי לא כתבו, שיורי כנסת הגדולה וכן כתב דרך חכמה. ועין ביד אהרן סימן ד בהנהגת השחר: ג. שיהי' ה' לנגדי תמיד, וזה תועלת גדול לענין היראה. הא"י ו'ל:

שערי תשובה

(א) פארי. עין באר היטב. ועין ט"ו שכתב שעקר הגבורה הוא נגד הציור הרע. ואמר פארי כו', ונראה שהוא על דרך שאמרו ביומא דף סט, נפק אהא כגוראי דנורא מביית קדש הקדשים, ולזה אמר שיתגבר פארי נגדו: (ב) השחר. עין באר היטב. ובכרפי יוסף כתב דביתו שלפניו ליתא. אף ביהר כתב יד דף י איתא, שכתב, ועל דא אתחייב מיתה לשמיא, וכתב שצריך לטל ידיו אף על פי שאינו רוצה ליקום. ואם ארע שהמים רחוקים ואין לו מי שיקרבו אליו, נהגו קצת מבעלי הנפש שהולכים פחות פחות מארבע אמות, עין שם. ולא נהירא לעניות דעתה, ועדיף שלף במרוצה שלא להשהות רוח רעה השורה על ידיו. ובשו"ת שבות יעקב חלק ג סימן א כתב שאין נוהרים מלילך ארבע אמות בלי נטילת ידים, וגם לומר ששוכחו את עצמם על זה והרשב"א סבירא לה בברכות דכלא ביתהא פארבע אמות דמיא, עין שם. ופשוט שאין לסמוך על זה כי אם בשעת הדחוק, ועין באליה רבה סעיף קטן ד ועין לקמן סימן ד, מה שכתבתי בזה: (ג) שיהי' ה' לנגדי תמיד. עין באר היטב. ונראה שכתבו ב"ד הרב החסיד האלהי מוה"ר

זלמן לוקאוו ו'ל על מה שהיו רגילין לעשות מנורות של קלף מצירים להניח בסדורים וכותבים בשם שיהי' ה' כו' בן ארבע אותיות ושאר שמות. והמנוחה כנה היתה נקראת בשם שיהי, והטעם הוא בכדי שיהיה נזכר שלא לשיח שיחה בטוה בתוך התפלה מאימת השם אשר לנגד עיניו, וכתב על זה בשם דודו אדני אבי יקני הגאון בעל תבואות שור שאמר במליצתו הצקה, אם לא שיהי ודוממתי, רצונו לומר, שיוכל לגור שידים אף בלא השויתי, והתעמם מאד על זה, לפי שעל הרוב אינם משמרים כראוי ומתשפכנה בראש כל חוצות, ועל דרך שאמרו בראש השנה דף יח ע"ב שעל דבטילת אדרכתא מן שטריא עשאוו יום טוב, ולכן גם בזה ראוי לאור חיל לבשל המנהג, והאר"י בדברי נעם. ונראה דבמנורות הגדולים המצויים על קלף שקובעים בבית הנקסט לפני העמוד או שאר מקומות שקובעים אותה תחת טבלא של זכוכית, לית לן בה, ולא קפיד רק על אופן שמניחין בסדורים, מטעמא דלעיל, וגם שעל הרוב בא לידי מחיקת השם פארי ענינו היראות שהם הולכים לאבוד ולהמחק, ובפרט שכותבין עליהם שמות אשר לא כדת. והמהיר והנהיר ישילו כוהר:

משנה ברוכה

א א (א) לעבודת בוראו. כי לכך נברא האדם, כמו שאמר הפתוח כל הנקרא בשמי וכלכבדי בראתיו וגו'. ואף א' אם ישיאנו יצרו בחרף לומר איך תעמד בבקר כי הקר גדול, או ישיאנו בקיץ לומר איך תעמד ממשתך ועדין לא שבעת משנתך, יתגבר עליו ואל ישמע לו. ויחשב בנפשו, אלו היה נצרך לעמד לשרת לפני מלך בשר ודם פמה היה זהיר ורזיז לעמד בהשקמה להכין עצמו לעבודתו, כל שכן וקל וחסר בן בנו של קל וחסר לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא: (ב) השחר. בשל"ה כתב סוד, לחבר יום וליילה בתורה או בתפלה הן בבקר הן בערב. ומיד כשיתעורר משנתו ואינו רוצה לישן יטל ידיו אף שנשארו משקב, ומכל שכן שלא ללך ארבע אמות בלי נטילת ידים. וצריך מאד לזהר בזה. ובהנהגת הקדוש מפליג עבור זה בענינו למאד, כי הוא משהה על עצמו רוח הטמאה. ומכל מקום חלילה לעבר שום אסור עבור חסרון נטילת ידים, כגון לעצר עצמו מלהשתין על ידי זה, או לקח מים שהכין חברו עבור עצמו, אם לא שברור לו שישן תכף תמורתם אחרים, ויש שנכשלין בזה. אם ארע שהמים רחוקים ואין לו מי שיקרבו אליו, נהגו קצת מבעלי הנפש שהולכים פחות פחות מארבע אמות. וכתב השערי תשובה על זה דלא נהירא, דעדיף יותר שיילכו במרוצה שלא להשהות רוח רעה

באר הלכה

א א [א*] שיהא הוא מעורר השחר. נכון מאד לזהר לומר קדם כל שלש תפלות, הודאת יהיה רצון המבאר בירושלמי פרק תפלת השחר, דהינו בשחרית, מודה אני לפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שהוצאתני מאפלה לאורה. ובמנחה מודה אני וכו' שקשם שזכיני לראות פשהחמה במזרח כף זכיני לראותה במערב. בערבית יהי רצון כו', קשם שיהייתי באפלה והוצאתני לאורה, כן תוציאני מאפלה לאורה:

[ב*] הוא כלל גדול בתורה וכו'. הרוצה לקים שיהי כראוי יודרו לקים מה שכתב בשם ספר החנוכה, ומפני גדל חביבותם העתיקים פמה גדולים בספריהם. וזה לשון החנוכה (בהקדמתו ובסימן כה כו' תיח תיח תלב תפז) שש מצות חינוכן תמיד, לא יפסקו מעל האדם אפלו רגע אחד כל ימיו, וכל זמן וכל רגע שיחשב בהן קים מצות עשה, ואין קץ למתן שכר המצות, ואלו הם. (א) להאמין שיש אלוה אחד בעולם שהמציא כל הנמצאות, ומחפצו ורצונו הוא כל מה שהוא עכשו ושהיה ושהיה לעדי עד, ושהוא הוציאנו ממצרים ונתן לנו התורה. וזהו מצות עשה, דכתוב אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך וגו', ופרושו, תדעו ותאמינו שיש לעולם אלוה המשגיח, שהרי הוצאתיך מארץ מצרים. (ב) שלא נאמן בשום אלהים זולתו, שנאמר, לא יהיה לך אלהים אחרים על פני. ואפלו מודה שהקדוש ברוך הוא שולט על הכל, רק שידמה בדעתו שפסר הנהגת העולם למלאך או לכוכב, הרי זה מודה בעבודה זרה ועובר על לא יהיה לך אלהים אחרים על פני, אלא אמן שהקדוש ברוך הוא בעצמו ובכבודו משגיח בכל העולמות, ואין לשום נברא כח לעשות דבר בלתי רצונו, ולכן נקרא הקדוש ברוך הוא אלהי האלהים. (ג) ליחדו

על ידיו. יש אומרים דלענין זה אמרינן כלל איתא פארבע אמות דמי, אבל אין לסמוך על זה כי אם בשעת הדחוק. אם ארע כשמשמים בלילה שאין לו מים לטל ידיו שלש פעמים כראוי להעביר רוח הטמאה, אף על פי כן חלילה לו לבטל מדברי תורה משום זה עד שיאיר היום, אלא יטל מעט או ינקה ידיו בכל מידי דמנשי, ויברך וילמד, בדין התלמוד והפוסקים: (ג) שהצבור מתפללין. הינו, אף על פי שלא יעבר זמן תפלה מפל מקום מצוה עם הצבור. ועין לקמן סוף סעיף קטן ט: (ד) הצדיקים. דהינו שיציר בנפשו תמיד איך שהוא עומד לפני ה' בתפלה, כי הקדוש ברוך הוא מלא כל הארץ כבודו. וכתבו בשם הא"י ו'ל שציר שם הוי"ה תמיד נגד עיניו בנקוד יראה, כנה, וזהו סוד שיהי' ה' לנגדי תמיד, וזה תועלת גדול לענין היראה. ויש שהיו רגילין מחמת זה לעשות מנורות של קלף מצירים להניח בסדורים וכותבים בהם שיהי' ה' וגו' בן ארבע אותיות ושאר שמות, ומנוחה כנה היתה נקראת בשם שיהי, והטעם הוא בכדי שיהיה נזכר שלא לשיח שיחה בטלה בתוך התפלה מאימת השם, וכתב בשערי תשובה בשם התבואות שור שראוי

שער הציור

א א. מטור: ב. עין בשערי תשובה: ג. פשוט: ד. שערי תשובה: ה. שלחן ערוך של הגר"ו: ו. פרי מגדים: